

ЗАТВЕРДЖУЮ
Генеральний прокурор
Андрій КОСТІН

15 вересня 2023 року

СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН¹

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ВЧИНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ² НА 2023–2025 РОКИ

¹Стратегічний план розроблено відповідно до пп. 2.1.1.4 Стратегії розвитку органів прокуратури на 2021–2023 роки, затвердженої наказом Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 року № 489.

²Для цілей Стратегічного плану міжнародними злочинами є такі злочини: *геноцид, злочин агресії, воєнні злочини та злочини проти людяності*, пов'язані з міжнародним збройним конфліктом на території України.

ВСТУП

Збройна агресія Російської Федерації проти України розпочалася в лютому 2014 року і призвела до міжнародного збройного конфлікту, нападів на цивільних осіб та цивільні об'єкти, серйозних порушень міжнародного права та гуманітарної кризи на території України у міжнародно визнаних кордонах.

Визнаючи юридичні зобов'язання України щодо кримінального переслідування за міжнародні злочини, Офіс Генерального прокурора (ОГП) забезпечить ефективне розслідування та притягнення до відповідальності за діяння, що мали місце на території України з 2014 року та можуть становити злочин агресії, воєнні злочини, злочини проти людяності та/або злочини геноциду.

До них належать (але не обмежуються ними) такі діяння, що підлягають кримінальному переслідуванню:

- умисне вбивство;
- сексуальне насильство;
- незаконне ув'язнення або інше позбавлення свободи у порушення основоположних норм міжнародного права, у тому числі стосовно військовополонених;
- катування та нелюдське поводження;
- насильницьке переміщення / депортація та/або передача цивільних осіб, у тому числі дітей;
- умисне заподіяння сильних страждань або серйозних тілесних ушкоджень чи шкоди здоров'ю;
- умисне спрямування нападів на цивільне населення;
- умисні напади на цивільні об'єкти, включаючи будівлі, призначені для релігійних, освітніх, наукових, благодійних та культурних цілей, у тому числі музеї, колекції творів мистецтва;
- екоцид, злочини проти довкілля, в тому числі напади на об'єкти та установки, що містять небезпечні чинники;
- умисні напади на об'єкти, призначені для гуманітарних цілей, у тому числі заклади охорони здоров'я, а також місця, де зосереджені поранені та хворі;
- умисні напади на цивільну інфраструктуру, необхідну для виживання цивільного населення, включаючи сільськогосподарські, харчові, енергетичні та/або інші ресурсні об'єкти;
- розграбування;
- акти насильства або погрози насильством, спрямовані на поширення терору серед цивільного населення;
- переслідування будь-якої ідентифікованої групи чи колективу за національною, політичною, етнічною, культурною, релігійною чи гендерною ознакою або за іншими ознаками, що зазначені у міжнародних або національних нормативно-правових актах.

Визнаючи широкомасштабний характер порушень міжнародного права, що вчиняються в Україні з 2014 року, ОГП посилив координацію та співпрацю з національними та міжнародними партнерами з метою забезпечення інституційної спроможності, операційної та технічної ефективності для сприяння швидкому і неупередженому правосуддю та притягненню до відповідальності винних осіб.

З цією метою ОГП вживаються такі заходи:

- координація з Офісом Прокурора Міжнародного кримінального суду (ОП/МКС) з метою забезпечення всебічного розслідування та/або судового переслідування за міжнародні злочини відповідно до принципу комплементарності;
- тісна співпраця в межах Спільної слідчої групи (ССГ) з метою розслідування фактів вчинення міжнародних злочинів на території України. Сторонами угоди про створення ССГ є Україна, Литовська Республіка, Республіка Польща, до яких доєдналися Естонська Республіка, Латвійська Республіка, Словацька Республіка та Румунія. Учасниками угоди також є Євроюст та Офіс Прокурора Міжнародного кримінального суду;
- розвиток Міжнародного центру з переслідування за злочин агресії (ІСРА) як оперативного центру для документування, зберігання, обміну та аналізу доказів для кримінального переслідування злочину агресії, що є важливим кроком, який передуює створенню Спеціального міжнародного трибуналу;
- партнерство з Консультативною групою з питань найтяжчих міжнародних злочинів (АСА), створеною Сполученими Штатами, Європейським Союзом та Великою Британією з метою надання стратегічних консультацій, оперативної та технічної допомоги у розслідуванні та переслідуванні за міжнародні злочини;
- співпраця з Радою Європи відповідно до Плану дій для України на 2023–2026 роки «Стійкість, відновлення та реконструкція», спрямована на супровід процесу відновлення в Україні з метою посилення стійкості державних інституцій, зміцнення верховенства права та захисту основоположних прав;
- співпраця з Офісом Спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань сексуального насильства під час конфлікту та Групою експертів ООН з питань верховенства права та сексуального насильства під час конфлікту, спрямована на зміцнення національного потенціалу для розслідування та притягнення до відповідальності за злочини сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, а також забезпечення доступу постраждалих від сексуального насильства до комплексної системи підтримки;
- співпраця з Міністерством юстиції США відповідно до двостороннього Меморандуму про взаєморозуміння з метою сприяння притягненню до відповідальності за воєнні та інші злочини шляхом проведення відповідних розслідувань та кримінального переслідування в кожній країні;
- запровадження Координаційного центру підтримки потерпілих і свідків, що є початком формування загальнодержавного Механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів відповідно до

Концепції його розвитку.

Реалізація Стратегічного плану сприятиме ефективному, справедливому та швидкому розслідуванню міжнародних злочинів та притягненню до відповідальності винних, а також застосуванню міжнародних та національних засобів правового захисту, включаючи постановлення судових рішень відповідно до принципу верховенства права, відшкодування збитків та інших компенсацій постраждалим особам.

Місія

Керуючись Конституцією та Законами України, конвенційними та загальними принципами права, визнаними цивілізованими державами, а також з метою утвердження верховенства права ОГП шляхом координації зусиль із національними органами правопорядку, міжнародними судовими установами, міжнародними організаціями, іноземними державами, неурядовими організаціями та суспільством у цілому забезпечує ефективне розслідування та притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні злочинів агресії, геноциду, злочинів проти людяності та/або воєнних злочинів, що мали місце на території України, починаючи з 2014 року.

Основою для здійснення кримінального переслідування є норми міжнародного права, зокрема Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього 1948 року, чотирьох Женевських конвенцій 1949 року та Додаткового протоколу I 1977 року, Гаазьких конвенцій з міжнародного гуманітарного права, зокрема IV Гаазької конвенції про закони і звичаї сухопутної війни 1907 року, Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року, Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року, Конвенції про права дитини 1989 року та Факультативного протоколу щодо участі дітей у збройних конфліктах 2000 року, Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року та Конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень 2006 року.

Бачення

ОГП діятиме в інтересах народу України з метою притягнення винних до відповідальності та недопущення безкарності за міжнародні злочини, скоєні на території України з лютого 2014 року. За допомогою ефективних засобів кримінального провадження, у тому числі через партнерство з національними організаціями, іноземними державами, міжнародними судовими установами та інститутами правосуддя, ОГП забезпечить справедливе кримінальне переслідування осіб, винних у вчиненні міжнародних злочинів, а також відшкодування збитків постраждалим від цих злочинів особам.

Принципи

Виконуючи свої повноваження, ОГП буде:

- Забезпечувати кримінальне переслідування як невід'ємний компонент правосуддя перехідного періоду.³
- Дотримуватися найвищих етичних та професійних стандартів, здійснюючи свої функції незалежно та неупереджено.
- Поважати презумпцію невинуватості, право на справедливий судовий розгляд, рівність сторін, поділ влади, незалежність суддів та обов'язковість остаточних судових рішень, а також підтримувати фундаментальні цінності Європейського Союзу, такі як демократія, рівність, верховенство права та права людини.
- Дотримуватися засад незалежності у своїй діяльності при взаємодії з будь-якими зовнішніми суб'єктами, включаючи урядові та міжнародні організації.
- Надавати підтримку та допомогу потерпілим на всіх стадіях кримінального провадження, зокрема для уникнення повторної травматизації. Забезпечувати гарантоване право потерпілих на участь у кримінальному провадженні.
- Взаємодіяти з громадянським суспільством.

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

1. Забезпечення структурованого та ефективного підходу до кримінального переслідування за міжнародні злочини, скоєні у контексті збройного конфлікту:

1.1. Сприяння впровадженню ефективної організаційної структури, що охоплює всі національні органи, відповідальні за кримінальне переслідування за міжнародні злочини, на основі чіткого розподілу взаємодоповнюючих функцій та обов'язків на національному, регіональному та місцевому рівнях між усіма відповідними органами державної влади та всередині них.

1.2. Налагодження ефективної координації діяльності органів прокуратури, органів досудового розслідування та інших суб'єктів, що залучені до розслідування міжнародних злочинів на національному, регіональному та місцевому рівнях.

1.3. Ініціювання прийняття змін до законодавства, яке забезпечує ефективне кримінальне переслідування за міжнародні злочини як на національному, так і на міжнародному рівнях, включаючи положення, що забезпечують компенсацію та відшкодування збитків постраждалим особам.

1.4. Запровадження єдиних стандартів досудового розслідування для

³Резолюція Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй (РБ ООН) S/2004/616.

кожного виду міжнародних злочинів, скоєних в Україні. Ці стандарти мають бути розроблені та адаптовані до українського контексту спільно прокурорами із залученням слідчих та експертів, які мають відповідний досвід у сфері протидії міжнародним злочинам;

1.5. Впровадження системи визначення пріоритетності та відбору кримінальних проваджень на основі чітких та прозорих критеріїв, що забезпечить справедливе правосуддя із дотриманням принципу розумних строків, а також захист інтересів особливо вразливих груп населення, таких як постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), діти тощо.

2. Посилення спроможності національної системи кримінального переслідування за міжнародні злочини, у тому числі прокуратури та органів досудового розслідування:

2.1. Сприяння підвищенню ефективності органів досудового розслідування та прокуратури шляхом дотримання найкращих практик у сфері адміністрування та забезпечення належних ресурсів для кримінального переслідування за міжнародні злочини.

2.2. Запровадження комплексної системи професійного розвитку прокурорів та слідчих на основі національних і міжнародних стандартів з урахуванням результатів оцінки потреб.

2.3. Запровадження уніфікованих інноваційних ІТ-рішень для розслідування міжнародних злочинів з метою забезпечення найвищої якості збору, збереження та аналізу доказів, а також управління кримінальними провадженнями (E-Case), що забезпечить ефективну комунікацію між прокурорами та слідчими.

2.4. Сприяння, в межах компетенції ОГП, зміцненню потенціалу національних судово-експертних установ відповідно до найкращих міжнародних стандартів.

2.5. Впровадження ефективної системи комунікації із суспільством щодо цілей та діяльності ОГП у сфері кримінального переслідування за міжнародні злочини.

3. Сприяння належній підтримці та захисту потерпілих і свідків:

3.1. Запровадження проактивного підходу до ідентифікації свідків та потерпілих для цілей кримінального провадження щодо кримінального переслідування за міжнародні злочини, використання для цього засобів міжнародного співробітництва.

3.2. Запровадження гендерно чутливих підходів та підходів, орієнтованих на потерпілих, у діяльність органів досудового розслідування та прокуратури відповідно до міжнародних стандартів.

3.3. Вдосконалення та ефективне використання механізмів забезпечення безпеки свідків і потерпілих під час досудового розслідування, а також судового провадження.

3.4. Ефективна координація з іншими державними органами та неурядовими організаціями, а також з уповноваженими органами іноземних держав та міжнародними інститутами правосуддя з метою посилення підтримки та захисту потерпілих і свідків.

3.5. Запровадження і розвиток Механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів, у тому числі реферального механізму, заснованого на встановленні інституційних домовленостей між Координаційним центром підтримки потерпілих і свідків, органами правопорядку, міністерствами та відомствами, а також іншими допоміжними службами, щодо вжиття заходів захисту й дотримання механізмів безпеки, надання консультацій та іншої відповідної допомоги для свідків і потерпілих.

3.6. Запровадження спеціалізованих ІТ-рішень для управління та ефективної координації зусиль з метою ідентифікації, захисту та якісної підтримки потерпілих і свідків, що також забезпечить ефективну комунікацію між всіма сторонами, долученими до процесів ідентифікації, захисту та підтримки потерпілих і свідків.

4. Розбудова сталого партнерства та ефективної взаємодії з міжнародними організаціями, іноземними партнерами та громадянським суспільством з метою ефективного кримінального переслідування за міжнародні злочини:

4.1. Надання міжнародним судовим установам та інститутам правосуддя, у тому числі МКС, Спеціальному міжнародному трибуналу з переслідування злочину агресії, а також іноземним судам, ефективної допомоги у здійсненні кримінального переслідування за міжнародні злочини, скоєні в Україні, відповідно до принципу комплементарності.

4.2. Забезпечення сталої координації та співпраці з міжнародними та міждержавними органами, включаючи Євроюст, Європол, а також ІСРА, у пошуку механізмів відшкодування збитків за міжнародні злочини, скоєні на території України.

4.3. Забезпечення постійної взаємодії та обміну інформацією з національними та міжнародними неурядовими організаціями, залученими до процесу документування міжнародних злочинів та/або підтримки потерпілих.

4.4. Запровадження механізму координації підтримки, що надається міжнародними донорами та партнерами, з метою забезпечення ефективного кримінального переслідування за міжнародні злочини.

Очікування:

Завдяки ефективній співпраці між прокуратурою, органами досудового розслідування, національними та міжнародними партнерами Офіс Генерального прокурора забезпечить:

- підвищення якості фіксації доказів, зібраних при проведенні слідчих та інших процесуальних дій, та належне забезпечення процесуальних гарантій учасників кримінального провадження;
- розширення доступу до правосуддя для потерпілих та свідків як на національному, так і на міжнародному рівнях, забезпечення їх захисту і підтримки;
- збільшення кількості національних та міжнародних розслідувань міжнародних злочинів, пов'язаних зі збройним конфліктом в Україні;
- збільшення кількості завершених судових проваджень та осіб, притягнутих до відповідальності за міжнародні злочини, пов'язані зі збройним конфліктом в Україні;
- зміцнення довіри широкої громадськості та національних і міжнародних партнерів до органів прокуратури та досудового розслідування, які здійснюють протидію міжнародним злочинам.